

КАЗКИ
ПРО
ЦИГАНІВ

— Ціна 10 пнт. —

ЧИСЛО 8.
ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНСЬКОЇ КНИГАРНІ
В СКРЕНТОН, ПА.

КАЗКИ ПРО ЦИГАНІВ.

Третье Видане.

1915.
З УНІВЕРЗАЛЬНОЇ ДРУКАРІЇ.
(UNIVERSAL PRINTING CO.)
SCRANTON, PA.

Циган не може всого сам робити.

Була одна громада десь в якімсь селі дуже пуста та лінива до роботи. Пан їх хотів научити та добрим словом направити та скликав було всю громаду до двора свого. Зійшла ся громада на дідиче, тай циган собі за ними прийшов та помежи люде висунув ся аж на самий перед. Пан вийшов до них тай зачав їм представляти яка погана tota ліність, як она до всого зла веде, яка то ганьба для громади і так дальше. Наконець питаеть їх: „Скажіть мені на той приклад, хто би ся знайшов межи вами, що би відразу кварту горілки випив?“ А циган підхватив: „Я, пане!“ — Хто би у вас був такий, що би засів та так відразу добру миску пирогів зо сметаною із'їв?“ — „Я, пане!“ вихопив ся знов той же циган. — „Але не найшов би ся межи вами, хто би за день півтора копи жита

змолотив, з'околотував і вивіяв?“—А циган обертає ся до людей: „Ну! громада, говоріть ви, я за себе досить говорив; ци мені все самому робити?“

В коморі не штука-зловіть його в полю.

„А чув ти, цигане, що? Ай та твого брата ймили, в кайдани заковали, та уже в фурдиу затягли; тож то будуть бити!“ казав якийсь чоловік стрітивши ся з циганом. На то циган запитав ся: „Та де єго ймила?“—„Де?“ відповів чоловік: „в чужій коморі, що підкопав ся та хтів солонину вкрасти.“—„Овва! велике диво в коморі зловити; нехай би но его пустили в поле, та тоді зловили, отто би була штука!“

Вішайте того, хто хоче.

Провадила цигана під шибеницю, а він ся просит: „Мої добрі люде, що вам Біг дав? що ви від мене хочете, за-що ви мене вішати ведете, що я вам винен? от пустіть бідне циганище, пустіть та не вішайте!“—„Ба!“ сказав хтось із вартівників: „коли пани хотят, ми мусимо робати.“—.. Та дай вам Божé здоровле, добрі люде!“ підфатив циган за слово: „то повішайте панів, коли пани хотят; на-що вам бідного цигана вішати, коли він не хоче та ще й просит ся; вішайте того, хто хоче!“

Циган в саді.

Пішов циган красти садовину: переліз через острішок тай хильцем-хильцем підобрав ся під групу; потряс зо тричі, та став у мішок збирати; збирає-збирає а садівник підглядівши (бо місячно було)

тишком-нишком зайшов із заду, та за обшивку хватъ: „А тут єсь, несій сину! научу я тебе в чужий сад лазити. полізут тобі боком toti грушки!“ тай потяг: “ходи ж за мною, дам я тобі науку”—хотів бо его завести ід хаті та викликати хлоцців і добре винарить, щоби памятав з московский місяць, як то грушки красти.

Циган бачит що біда, взяв ся на хитроці то просить ся: „Пане господарю! будьте ласкаві, що хочете зо мною робіть і рубайте і січіть і хоть живцем шкіру здеріт, лишень мене через пліт не мечіть!“ —„Добре, добре!“ приговорював зразу господар: „я уже знаю, що з тобою робити.“ А циган таки свое: „Пане господарю! що хочете зо мною робіть, і рубайте і січіт, хоть і живцем скіру здеріт лишень мене через острішок не мечіт!“ Думає господар: хто знає, що циганови буде коли він ся так просит, ану-ж я его через пліт перекину?—тай підвів циганище до плота, а він все ще гірше просить ся, взяв

під коліно тай перекець! через острішок, і дивить ся що з ним стане ся. А циган скочив на ноги як кіт, та ще уклонив ся: „Дай тобі Боже здорове, чоловіче! тепер хапай вітра в полю“. Садівник кинув ся був: „Ох, вражий сину хиба би я тебе не ймив!“—але заким він видрапав ся на острішок, циган уже зо три гони убіг; хто ето годен зловити? хиба хорт або чорт!

Циган і кобила.

Украв циган кобилу, тай догонили єго зловили, та привели до ратуша. Посходили ся люди, та хто прийшов то циганови в очи: „А злодюга, коновід! бийте його та слухайте, чи живий, нашо коні краде!“— „Біг-ме, панове громада“, взяв ся циган клясти та божити: “еї Богу моєму! що я не крав кобили; щоби мені в міху дух заперло, та щоби ковало розкололо ся та

молоток вищербив ся коли я кобилу украв! А ось, добрі люде, як се було: ішов я селом, та хотів перейти судками, бо, бачите шляхом далеко а я квапив ся, бо жінка та діти дома уже три дни не їли, та біжу, біжу аж там нонечек дороги стоїть якась коняка та цілі судки заступила; хочу перейти їй з-переду, так не дастъ приступити, кусас, зайду з заду то она ногами бє та фицькає. А я собі думаю: ну-ж я через неї перескочу та як розбіг ся, скік! та лишень я на неї вискочив; а кобилище як ся збрикає, як не пійде змою, а я що маю сили, держу та кричу: тпру гніда! тпру гніда!... а она летит та летит, гора не гора, пліт не пліт, окіп не окіп, та забігла зо мною аж на друге село, та аж сесі паробочки, дай їм Боже здоровле, зопинили єї тай сюда привели."

Громада слухала, слухала цигана та уже зачала було і вірити, та уже декотрі казали, щоб его пустити, але хтось з глоти обізвав ся: А де-ж tota ремінна уз-

дечка на нїй узяла ся? та же заховстана не пасла ся! „Отже тово, добрі люде“, сказав циган, ніби дивуючись та хотячи людий потуманити: „ і мені дивно, звідкіль она там узяла ся!“—“Ага, туди він закидає! зважіть его, ведіть до пана“ загула громада, тай потягли циганище.

Циганське пущене.

„Знаєш ти, чоловіче, що“, казала циганка до свого мужа, сидючи в бурдею на землі коло ватри, та латаючи свою дранку: „от я пійду до куми та, позичу трошки муки, а у сусіди позичу сира. та наляплю пирогів, та зробимо собі пущенф.“ А циганчатко обзиваєсь із барлога: „А я, мамо, буду по два на раз їв.“—“Та не халасуй!“, та не халасуй!“ скрикнув старий циган, та потягнувши его доброю пухою по голих плечинятах: „та не халасуй, єще ся подавиш, та біда буде; та не халасуй вражий сину!“

Циган биком.

Ходив циган до одної жінки на залізницю, то не влюбив ся їй; хтіла го по-збути ся і казала свому чоловікові, щоб сковав ся, а як прийде щоби тогді засту-пив го і з разів хоч десять коромеслом оперезав. Так ся і стало; циган спуджав ся дуже, та не мав ся де сковати, а жінка сиу каже: Йди там під корову ляж, то він скаже, що то теля. Прийшов чоловік, розпитується про се і про те діло, а уздрівши корову питает: "Жінко, що то під ко-ровою? А то знать теля." Тож мій чоло-вік як возьме паровину, як стане бити, буцім то жінка о нічім не знає, вибив, ви-бив, аж якоє ледви вихочив ся та ну-ж на-втікача, що аж закурило ся. А були-ж бо они собі сусідами; так на другий день зустрів ся циган з господарем і питает ся: ..А що то ви вчера вечір за гамбарас ма-ли?—,, Та що";, каже (господар): ..вихочив ся нам бик та корову віссав, що навіть і каші не було."—,,І та що! та хтож ви-галяв за ложку молока так бити бика?"

Циган у чорта на службі.

Пійшов циган старий служити до чорта, таک чорт каже: „Дам ти, що хочеш, аби сь мені заєдно ломаче і воду носив та під кітлом огонь клав.“—Добре.“ Дав єму чорт торбину і каже: ..Іди там до теї керниці і набери води.“

Пійшов мій циганисько, набрав в ту торбину води і тягне ключкою до гори, але же старий, та не здужав їй витягнути: мусів воду вилляти, щоб і торбини не зачонастити у колодязі. Але з чим же тепер домів вертати ся? От взяв мій циган кола з плота і шпортає доокола кирниці, буцім то він копає. Чорт чекає й чекає, а єго як нема так нема з водою; далі сам йде на зустріч циганови та знай питас: „А чом ти ся так бавиш, чом-есь доси води не приніс?“—Ну та що! та я хочу всю кирницю викопати та занести тобі.“—“А знудив бись ся, що таке забажав; та не приніс би то оттак тую торбину за тим часом, щоб дров надармо не збавля-

ти!“ та витягнувши води сам несе.—І, коб я був знат, то б я був доси давно приніс.“

Післав єго чорт раз по ломачя до ліса. Пійшов циган, але в лісі дощ його напав та змочив на скрізь; прозяб старий і не здужав уже схилити ся по ломачя. Що ж він робить? От взяв і дере лика; надер скілька оберемків, іде дооколо ліса і увязує ликами єдно дерево до другого. Чорт жде, піджидає, а про цигана ні чутки нема. Іде сам, та надибавши: “А що то робиш навіджений?”—Та що, та я тобі хочу дров принести; от вяжу весь ліс в один оберемок щоб дурницю не гайтись.“

Чорт бачит, що непорадна година з циганом, набрав ломачя та йде до дому. Упоравши ся дома, іде до старшого чорта порадити ся: “Наняв-ся собі цигана але ж то якась біда: “досить ми розумні,” каже, “але він ще дужипій і розумніший за нас; та хибань я єго забю.“ Та добре; коли ляже спати, то забий єго, щоб ще

коли і нашого в поле не вивів." — Прийшов до дому, полягали спати, а циган знать щось міркував, бо зіставив кожух на лавці, де заєдно спав, а сам вліз в куточок під лаву; як прийшло, чорт гадає що циган уже чорно спить взяв за жалізну булавку, як витне по кожусі, аж голос по усім усюдам пійшов, тай лягає собі спати, думаючи: ого циганови тут уже і амінь! А циган стогне: „ох!" і чухрає ся в куті. — „А що тобі?" — „Ой блоха мене укусила."

Іде чорт знов до старшого на пораду. „Але де его забити," каже: „як єм витяв булавкою, а він лише почухрав ся і каже: блоха мене укусила." — „Та вже заплати єму," каже старший, „кілько скоче. та нехай собі йде сьвітом за очи на чужі руки." Вибрав собі циган торбину з червінцями, тай пійшов. Аж чортови жаль стало за грішми і радить ся знов старшого, а старший каже: „О, доганяй цигана і кажи, хто з вас лучше ногою о камінь

тупне, щоб на три мілі голос пійшов того будуть гроші.“ Доганяє чорт, „А почкай, цигане, щось ти скажу.“ „,А за чим ти, вражий сину?“ — „Ой почкай, будем тупати; хто голосніше тупне об камінь, того гроші.“ — „Ну то тупай,“ каже циган. Чорт тупас раз і другий, аж в ухах ляснуло, а циган тимчасом нальяв води за холяву. „І, що то дурний ти! як я тупну о сухий камінь, то вода трисне.“ Ах, як тупне, а ту, трісь! вода бризнула із каменя.

Іде чорт знов на раду, а старший: „Доганяй,“ каже: „хто з вас висше булавою кине.“ Циган увійшов вже може кілька миль, аж огляне ся, за ним чорт. „А стій, почкай цигане!“ — „А чого ти, вражий сину?“ — „Хто з нас висще булавою кине, тому і гроші.“ — „Но та вже будемо кидати, я й так маю два брати там на небесах, оба ковалі, то здасться ім чи на молоток чи на кліщі.“ Чорт кинув, що аж загуло, та ледви що і видко

було. А циган взяв за конець, ледви підніс та кличе: „А наставляйте там руки, брати, гей!“ А чорт сіп го за руку: „Ох! почкай, не килай, бо шкода.“

Порадив знов старший, каже: „Доганяй ще, і кажи: хто борже забіжит де куди.“ Дігнав чорт, а циган каже: „Знаєш ти що, я з тобою не буду гонивсь, бо ти того не годен ще; але я маю Яця, маленького сина, що му допіро три дні: як его здогониш, то тогді зо мною буде іш ся мірив.“ І заглянув циган заяця в борозні: „Бач, он Яць маленький, ану, Яцю, доганяй!“ А заяць як вирве ся, то сюди то туди на високи, лишень туман за ним поле наліг. „А ба!“ каже чорт: „та-бо він не на-прощки біжит.“—“І, в моїм роді ще ніхто просто не біг: куда ся дивит, туда біжит.“

Порадив старший бороти ся, хто дужший. „Е, чуєш.“ каже циган: „що б я з тобою боров ся: от я маю батька, такий старий, що уже сім літ ему їсти до ями

ношу: як ти его збореш, тогдї зо мною бороти·меш ся." А знав циган про медведя, тай веде чорта до сго ями. ..Іди," каже, ..там та збуди его і поборись." Увійшов чорт і каже: ..Вставай, бородатий, будемо ся бороти." Ох! як зайде ся медвідь коло него порати, як стане драбського хліба дерти, вибив, вичухрав, тай на яму викинув.

Порадив старший: хто лучше свисне, щоб на три милі чути було. Чорт свиснув, аж задзвеніло і зашуміло. А циган: ..Знаєш ты що, як я свисну, то ти осліпнеш і оглухнеш; завяжи ж собі очі і уха." Завязав. Як возьме циган довбні, що дрова колять, як потисне по·за·уш раз другий: ..Ой, почкай! ой, не свистай, бо забеш! та побила б тя лиха доля з твоїми грілами! іди, іди на безвісти!"

/ От і вся.

Циган з хроном.

Бачили очи, що купували,
ізже хоч повілазьте. Нар. прик.

Ходить циган, ярмаркус,

Лиш копійку має...

“А що тепер найдешевше?”

Мужика питає.

— Та хрін тепер найдешевшій—

Мужик йому каже:

За копійку цілу вязку

Сідуха навяже!

Побіг циган між сідухами,

Купив собі хрону...

Подивився на ярмарок,

Тай пішов до дому...

Іде собі дорогою,

Свіжий хрін смакує...

Вертить сверлом йому в носі,

А сліз ве вгамує...

Втирав, втирав циган очи,

Далі й не втирає...

Сів під мостом і скривився,

Істя та примовляє:

„Плачте, плачте, дурні очі!
 Щоб повилязали!...
 Бачили-ж ви препогані,
 Що то купували!“...

Місяць.

Місяцю, місяцю! Світіш а не грієш.
 Даремне у Бога хліб їси. Нар. прик.

Нічка тиха, місяць съвітить,

А мороз крепить...

Циган сина до місяця

Лицем становить...

„Отак, сину мій, Романе!

Отак, дурню, стій!...

Та з пазухи вийми руки,

До місяця грій!...“

Стой бідне циганятко.

Холод камінить...

А старий пішов до хати

Людий туманить...

Витуманив кусок сала.

Хліба бохонець;

Вийшов з хати, та до сина—
Син, як камінець...
„Ой місяцю, циган каже,
Жаль твої краси!
Ти лип'євітиш, а не грієш,—
Даром хліб їси!“...

Циган на гостині.

Вмілісьте, кумцю, варити,
не вміли давати. Нар. прик.

Пішов циган на толоку
До сусіда зраня;
Та в сусіда без обіда
Косив до смеркання.
Ізнеміг ся сіромаха,
Косить і не косить...
А ж під вечір пан господар
Вечеряти просить...
Іде циган вечеряти
Та слину ковтає...
Садовить ся на покуті.
Пояс розпускає...

Садовить ся на покуті,
 Випив пів бляшанки,
 Та як муха до патоки
 Пришав до маслянки...

Припав циган до маслянки,
 Яндилу кінчає...

Аж тут кума вареники
 З печі висувас...

Схаменув ся бідний циган,
 Та вже не поможет!...
 Із'їв кілька вареників,
 А більше не може.

А тут іще й вареників
 З стола не приняли,
 Як порося печенес
 До хрону подали...

Подивив ся бідний циган,
 Тай став промовляти:
 „Вміли, кумцю, ви варити,
 Не вміли давати!...

Без'язика коняка.

Вивів циган на ярмарок

Коня продавати...

Посходилис ярмаркові

Стали оглядати...

Оглядають, кінь як сокіл

І ганчу не має!

А сам циган кругом ходить,

Та все промовляє:

„Що конина, то конина!

А щоб язик мала,

То вона-б вам, люди добре,

Всю правду сказала!“

Купив якийсь ту конину,

Дома оглядає...

А ж конина його справді

Язика не має...

Циганський похорон.

У цигана вмерла мати,

Нічого діяти!...

Іде циган до батюшки,
Простіть поховати...

—А як хочеш поховати?
Може по циганській?“
„Ні, батюшка, прошу таки
Вже по християнській!“
—То то буде рублів десять
—Тебе копітувати!—
„О, нічого ті, панотче!
В нас дорожча мати!

Поховав піп циганиху,
За гроші питаете...
А ж тут йому сороківку
Циган витягає...

—Сороківку—піп питаете...
А то-ж твоя мати!
А ти-ж зи ню рублів десять
Обіцяв ся дати!

„Рублів десять!...—циган каже,
За трупа гнилого!
Та вона не варта була
І живою того!...“

Циган в огірках.

Сидить циган на городі
Темненької ночки;
До блискавки вибирає
Чужі огірочки...

Та все собі промовляє:
„Блісни, Боже, блісни!...
А господар його з заду
Як вилами свисне...

—А сто бісів в твого батька
Та у твої груди!...
Розкрадати мою працю!
А що тепер буде?...
„Ой батечку, голубчику!
Чиніте, як знаїте!
Тільки прошу вас, панотче,
За пліт не кидайте...
—Ожеж кину! „Бійтесь Бога!“
—Кину, бісів сину!
Шідняв цигана на руки,
Тай через пліт кинув.
Підійняв ся вражий циган
Та як зарегоче:

„Міні того й бракувало:
„Добраніч, паноче!“

Циганський хрест.

Стойть циган на снігу,
Мужик проїжджає—
„Чи не хочеш ти хреста?“
Мужика питав.
— „Чом не хочу“—каже той
„То дай десять гропий.
Будеши мати такий хрест
Хороший, хороший!“
Дав десятнічка мужик,
А циган на штуки:
Гугуц навзнаки у сніг
І розкинув руки.
І легенько устас,
Устав тай регоче:
„Ото, каже, тобі хрест
На снігу, паноче!“

Лев і пролев.

Іде циган по діброві
 (Десь лихо носило...)

При нім пара вареників
 Люлька та кресило...

Чорний, темний, як та хмара,
 По лісій блукає...

Йде помалу, курить люльку...
 Аж лев вибігає...

Вибігає, став, питает:

„Хто ти, чорний враже?“

—Скажи перше, хто ти враже?

Циган йому каже.

Стрепенув звір головою

„Я лев“—промовляє!...

—Ти лев собі, а я пролев!

Циган одвічає...

„Ходім битись!“, лев говорить.

—Та ходімо враже!

Тільки я ще не обідав—

Циган йому каже...

—Як даси що попоїсти,
 Трохи підкрепитись,

Тоді піду я з тобою
 В чисте поле битись!
 „Та нічого, лев говорить
 З тобою робити!
 Мушу тобі на закуску
 Хоч телицю вбити!...
 І кинув ся межи стадо,
 Телицю вбиває...
 Пазурами шабатує,
 Шкуру іздирає...
 Оббілював як годить ся,
 Сів коло телиці,
 А цигану дає шкуру
 І ишле до криниці...
 Біжи, каже, до криниці,
 Та не забавляй ся!
 Як набереш води повну
 Бігцем повертай ся!...
 Пішов циган; тай криницю
 Навкруги копає...
 Лев приходить. „Що ти робиш?“
 Цигана питав...
 — Та же бачиш, що я роблю!
 Криницю копаю!

Що я тобі шкурлатами
Все черпати маю!

Принесу тобі криницю,
Тай роби що знаєш!
„Ну, небоже, лев подумав,
Добру силу масш!...

І нагнув ся, сам за шкуру.
Води набирає...
А цигана за дровами
У ліс посилає...

Пішов циган, дере лико,
Дуб до дуба вяже...
Лев приходить, подивив ся:
..Що ти робиш?—каже.

— Та же бачиш, що дубину
До купи збираю...
Оттак возьму увсю разом,
Тай повириваю!...

Подивив ся лев на него,
Махнув головою...
..Отсе, думає, на лихо
Здибав ся з бідою!...

Бере сго до телиці
Живо відсилає...

А сам дуба молодого
 При землі ламас.
 Зломав дуба молодого,
 На кражі кражує...
 Тай сердечний нагадав ся,
 Що вогню бракує...
 Приніс дрова, тай гадає,
 Де вогню увзяти...
 Але циган сму каже:
 —А що, леве брате?
 Вдарим в камінь пазурами!
 Хто вогню добуде,
 То той у нас і без бійки
 Найсильніший буде?
 Ідуть вони до каміння—
 Разом поставали.
 Як ударив лев у камінь—
 Кохті позлізали...
 Заревів лев, підняв лапи,
 Лапи обюпило!
 А наш пролев, добував
 Губку та кресило...
 Як ударив—скала ціла
 В іскрах загоріла

І до разу суха губка
Димом задиміла...

Ідуть вони до телиці,
Вогонь розкладають;
Розбатовують телицю,
Стегна запікають.

Запікають товсті стегна.

Обід спорядили...

Спорядили обід сутій,

На двох розділили...

Посідали і балюють...

Леж аж припадає...

А що циган вже й наїв ся,—
Решту розкидає.

А за ним голодні птахи

Купами літають...

Що розкине вражий циган,
Мигом поїдають...

Лев поглянув—его пролев
Вже й кісток не має...
Лежить собі проти сонця,
Живіт вигріває...

„А що, брате, будем битись”
До цигана каже...

— Та вже-ж битись, не миритись,
Але чекай враже!

Возми перше, стисни камінь,—
Жк води добудеш,
То тоді ти і без бійки
Найсильніший будеш!...

Бере камінь лев у лапи,
Потряс головою...

Як потисне... камінь тріснув,
Сиплеть ся мукою...

— Видиш, враже, циган каже,
Жк води не добудеш...
Та як же-ж ти ізо мною
Бороти ся будеш?

Оттак тисни, як я тисну!
Циган промовляє.
Та руками вареника
Що сили стискає...

Заюшила сироватка...
— Видиш, циган каже,
Що вас двадцять таких левів
Того не докаже!

Та ще лучче вареника
Перед левом тисне!

— Тепер, каже, бісів леве,
Хто з нас лучче свисне?...

Підійняв ся лев могучий,
Як на лапи стане...
Та як зареве, як клясне!...
Аж волося вяне!...

— Тепер я вже, циган каже,
Тільки не диви ся!
А то й очи повилазять
І сам повалиш ся!

Лев нагнув ся, сплющив очи,
Стойть ані писне...
А тут циган ломакою
Як під вуха свисне...

Зашуміло, загуділо,
Задзеленъкотіло...
І в очах стома съвічками
Запалахкотіло...

„Не чорти-ж мені надали
З тобою сченитись...
Нї, небоже, що вже хочеш,
А не буду битись!...“

— „Е, боїш ся, бісів леве!
Циган став казати,—
Неси, враже, шкуру гроший
До моєї хати...“

Привів циган сю в кузню
 Межи циганята...
 —Скидай, каже, леве шкуру.
 Оце моя хата!...

Лев скидає шкуру з гріпми,
 Кузню оглядає...
 Аж циганя із під вугля
 Штабу витягає...

Розпалилась тая штаба,
 Съвітиль і біліє,
 Розкидає з себе іскри...
 Жаром червоніє...

Поглядає лев на штабу—
 „Що то, каже, брате?“
 —А попробуй, циган каже.
 То сам будеш знати!

Як вхватив ся лев за штабу—
 Боже, твоя воля!
 Завертів ся, замотав ся,
 Та кулею в поле!...

„Нехай же їм сто чортяків!
 Каже коло ліса...
 Щоби трошки ще потримав,
 Тоб згорів до біса...“

